

ses som en tvetydighedernes holdeplads. Det vil være problematisk, hvis kompetencen til at skabe entydighed placeres hos kommunale sagsbehandlere, som måske kun ser folk hver tredje måned.

*Karen Hatt Olsen
Cand.scient.anth.
Socialforvaltningen i Præstø Kommune*

Trine Paludan: *Folket der hørte Gud le. En beretning fra Afrika.* København: Tiderne Skifter 2004. 252 sider. ISBN 87-7973-048-5. Pris: 268 kr.

Trine Paludan tog til Gambia for at øve sig i at blive antropolog. Hun agtede at studere kultur og religion i Gambia, den lille langelandsformede stat i Vestafrika, der er omsluttet af Senegal. Hun skulle desuden lave en udredning for Gambias Finansministerium om hindringer for børns skolegang, og hun skulle skrive speciale på Institut for Antropologi. I den anledning opholdt hun sig først i hovedstaden Banjul, fik kontor i det støvede finansministerium, blev indlemmet i en værtsfamilie og hyrede feltassistenter. Efter at have udarbejdet spørgeskemaer og interviewguides tog hun med dem og sin tolk Aisha til landsbyen Taibatu i Gambias fattigste provins, nord for den vældige Gambia-flod, hvor det gudsfrygtige Jahanka-folk holder til. Som flertallet af Gambias befolkning er de muslimer, og de er interessante for Trine Paludans undersøgelser, fordi de kun modvilligt sender deres børn i skole.

Under opholdet i Banjul bliver forfatteren mere og mere usikker. Hun har svært ved at adskille faglig og personlig interesse for de mennesker, hun bruger til at skaffe sig viden. Desuden bliver hun fortryllet af de historier, de fortæller hende, men som hun ikke kan passe ind i den videnskabelige skabelon, som en specialeafhandling tilstræber. Den fremmede adfærd forvirrer hende. Hendes bedste ven Momo kalder hende sin kone – men pludselig er han væk: Efter en ulykke på det bilværksted, hvor han arbejder, tager han tilbage til sin landsby. Hun savner ham, og hun savner Danmark. En onkel i hendes værtsfamilie efterstræber hende seriøst, hun vægrer for sig, men vil nødigt fornærme sin stedfortræderfamilie. Ingen tager hendes forsikringer om, at hun har en mand i Danmark, alvorligt. Hendes ven Lamin har været i Danmark og arbejdet som opvasker på en bar og drukket elefantøller. Han kender omgangsformerne mellem kønnene dér. Stranden ved Banjul vrimler med glade rødblissede turister og „beach boys“ og barerne med unge prostituerede skønheder. De prostituerede er ikke herfra, får hun at vide, men fra Senegal. Ingen vil være prostitueret i sit hjemland.

Intet er, hvad det synes at være: I Finansministeriet svarer de snavsede gulve og gange ganske vist til det, man kan forvente i et fattigt tropisk ministerium, men man skal ikke tage fejl. Disse så usselte udseende gange er i virkeligheden podier, hvor vestafrikanske supermodeller sætter sig i scene. Er der overhovedet et land, der hedder Gambia? Da jeg-fortælleren alias Trine Paludan forklarer sin ven, den tilskadekomne Momo, at hospitaler er gratis i Gambia – det har præsidenten selv sagt – ser han på hende, „som om jeg talte om et andet land. Det gør jeg måske også“.

I løbet af feltarbejdet bliver Trine Paludan mere og mere interesseret i relationer mellem mænd og kvinder. Hendes beundrede tolk Aisha, en smuk, intelligent og livlig

kvinde, er gift med en gammel mand, som kun interesserer sig for sine køer og bor i en landsby langt fra Banjul. Hun bor delvis i hovedstaden, men når hun besøger sin mand i landsbyen, er hun underdanig og tilsyneladende føjelig. Samtidig er hendes store ambition at komme på computerkursus i USA. Hvordan kan det forstås?

Specialet om „baraka“-troens indflydelse på skolegang og uddannelse, som blev planmæssigt udarbejdet efter hjemkomsten til Danmark, gav ikke svaret. *Folket der hørte Gud le* forsøger. Bogen er en personlig beretning om et feltarbejde i Ghana – det professionelle faglige forløbs underside, det, der blev til overs, eller snarere det net af fortællinger, som er det faglige arbejdes klangbund.

Som sådan indlejrer beretningen sig i en selv-portrætterende antropologisk tradition, som omfatter Levi-Strauss' *Tristes Tropiques* (1955) og Bronislaw Malinowskis optegnelser fra opholdet i Trobrianderne under Første Verdenskrig, *A Diary in the Strict Sense of the Term* (udgivet i 1967). Ligesom de berømte forgængere er Paludan anfægtet. Lévi Staus beklager de store ofre, han må bringe på videnskabens alter: „Alt imens han praktiserer sin profession, fortæres antropologen af tvivl: Har han virkelig forladt sin egen hjemegn, sine venner og sin livsform ... blot for at gøre sin tilstedeværelse acceptabel for en eller to snese af ynkelige skabninger dømt til snarlig udslettelse, hvis vigtigste beskæftigelse indtil da består i af afluse hinanden og sove?“

Malinowski føler sig lige så fremmed i Melanesien. Han sidder i sin hytte og læser romaner af Charlotte Brontë og Joseph Conrad, holder afstand til omgivelserne, sætter grænser og bander og svovler over de vilde. Halvt spøgefuldt citerer han Kurtz fra *Mørkets hjerte*: „Stort set går mine følelser for de indfødte i retning af dette: ‘Udslet de vilde!’“ Til sin forlovede Elsie skriver han: „Jeg væmmes simpelthen ved hele landsbyen og dens indbyggere.“ I modsætning til Paludan deler de to antropologer en tro på, at deres teoretisk baserede videnskabelige fremgangsmåder vil føre til en sandfærdig redegørelse for det fremmede.

Trine Paludans nysgerrige, usikre, prøvende omgang med de(t) fremmede er en ganske anden. Hun oplever en lignende afstand, men forsøger at mindske den. Hun kæmper for at forstå og bliver kun nu og da en smule irriteret. Hun tilbringer al sin tid med sine gambiske venner og værter og lader sig invadere. Den faglige nysgerrighed bliver til eksistentiel nysgerrighed. Aktiviteter forbundet med antropologien som fag forekommer mere og mere mærkelige og ubehagelige: „... for hvert skridt, jeg tager mellem disse fattige menneskers huse, vokser en tung og gnavnende hjemve og en følelse af at være på en respektløs og tåbelig mission.“ Når Paludan opstemt af oplevelser trækker sig tilbage om aftenen for at nedfælde feltnoterne, finder hun at „man [ikke] kan leve og skrive samtidig“. Iscenesættelsen som antropolog på feltarbejde bryder sammen. Men skrevet får hun. Feltarbejdets andet store resultat er en specialeafhandling, som er afslutningen på Trine Paludans studier ved Københavns Universitet.

Beretningen om *Folket der hørte Gud le* er præget af at ville oplyse. „Fra de bøger, jeg har læst om afrikansk islam, ved jeg ...“ og „Jeg tænker på landets historie ...“ er typiske indledninger til de belærende afsnit. Læseren *bliver* oplyst, men til tider skurrer den didaktiske tone. De fleste passager er dog ren, letlæst fornøjelse. Et af højdepunkterne er beskrivelsen af den stedlige uhøjtidelige omgang med det herhjemme så tabuiserede omskæringsritual.

Paludans beretning er et moderne ikke-højtideligt bud på den unge antropologs selvrefleksioner. Den spænder sig ud mellem den klassiske litterære rejseberetning, den

velskrivende journalists rejsefortælling og den antropologiske feltberetning. Resultatet er vellykket. *Folket der hørte Gud le* indeholder smukke lyriske passager, vidt forskellige mennesker lever gennem deres replikker og gensidige relationer, og jeg-fortællerens sindsstemninger og ikke-banale refleksioner er en rød tråd, som holder sammen på fortællingen. Tonen er helt speciel – varm og humoristisk. Bogen anbefales, som opmuntring til unge og ældre antropologer, som er ved at miste modet og orienteringen i antropologiens vildnis af tvivl og udviklingspessimisme.

Bodil Folke Frederiksen
Lektor
Internationale Udviklingsstudier
Roskilde Universitets Center

Peder Thorning: *Som ringe i vandet ... Noakhali-projektet og bistandsdebatten 1975-1995*. København: Center for Udviklingsforskning 2002. 68 sider. ISBN 87-88467-51-1. Pris: gratis.

Som chef for Danidas Asien-kontor tog Kaj Baagø i 1970'erne initiativ til datidens mest ambitiøse danske udviklingsprojekt, Noakhali-projektet i Bangladesh. Projektet endte med at koste over 400 millioner danske kroner og anses for at være det eneste projekt i dansk udviklingsbistands historie, der for alvor har været genstand for omtale og debat i de danske medier. Peder Thorning, der er cand.mag. med en historisk og samfundsvidenskabelig baggrund, belyser i sin rapport projektets rolle i samtidens udviklingsdebat. Om hans perspektiv er repræsentativt for den langvarige bistandsdebat kan dog diskuteres.

Rapporten bygger på forskellige skriftlige såvel som visuelle kilder, hvor fællesreferencen er to gennemgående temaer: for det første diskussionen om idé og praksis i det integrerede egnsudviklingsprojekt, og for det andet projektets evne til at opfylde målene i fattigdomsbekæmpelsen. Disse to temaer diskuteres i rapportens hoveddel ud fra det varierede kildemateriale. Som indledning redegør Thorning kort for de integrerede egnsudviklingsprojekters historiske oprindelse. Udviklingsprojekter fra 1950'erne og 1960'erne fremstilles her som forløbere for 1970'ernes egnsudviklingsprojekter, der tog udgangspunkt i de basale behovs strategi. Noakhali-projektet, som forløb over 14 år fra 1978-1995, er netop kendetegnet ved at være et integreret egnsudviklingsprojekt. Der var fra begyndelsen knyttet store forventninger til projektet, der blev introduceret som et flagskib i Danidas udviklingsbistand – bistandens ”ansigt udadtil”. Den optimistiske stemning ved projektets begyndelse blev imidlertid erstattet af en skærpet kritik og øget debat under implementeringen.

Det ambitiøse Noakhali-projekt blev allerede fra starten ramt af alvorlige forsinkelser. Disse forsinkelser skyldtes både administrative og praktiske problemer, men Rigsrevisionen greb omgående denne mulighed for at kritisere projektet, hvorefter ordet „fiasko“ blev luftet i den offentlige debat. Rigsrevisionens kritik blev straks imødegået af involverede i projektet, og en sådan pingpong-tendens er kendetegnende for hele Thornings rapport. Der inddrages løbende eksempler fra begge lejre, hvad enten der er tale om Willy Brandts ros af den „skandinaviske model“, Gunnar Myrdals opfordring